

Kunnan hyvinvointi ja elinvoima tarvitsee lakisääteistä ehkäisevää päihdetyötä

Päävastuu ehkäisevästä päihdetyöstä kuuluu kunnalle

TIETOA JOHTAJILLE JA KUNTAPÄÄTTÄJILLE

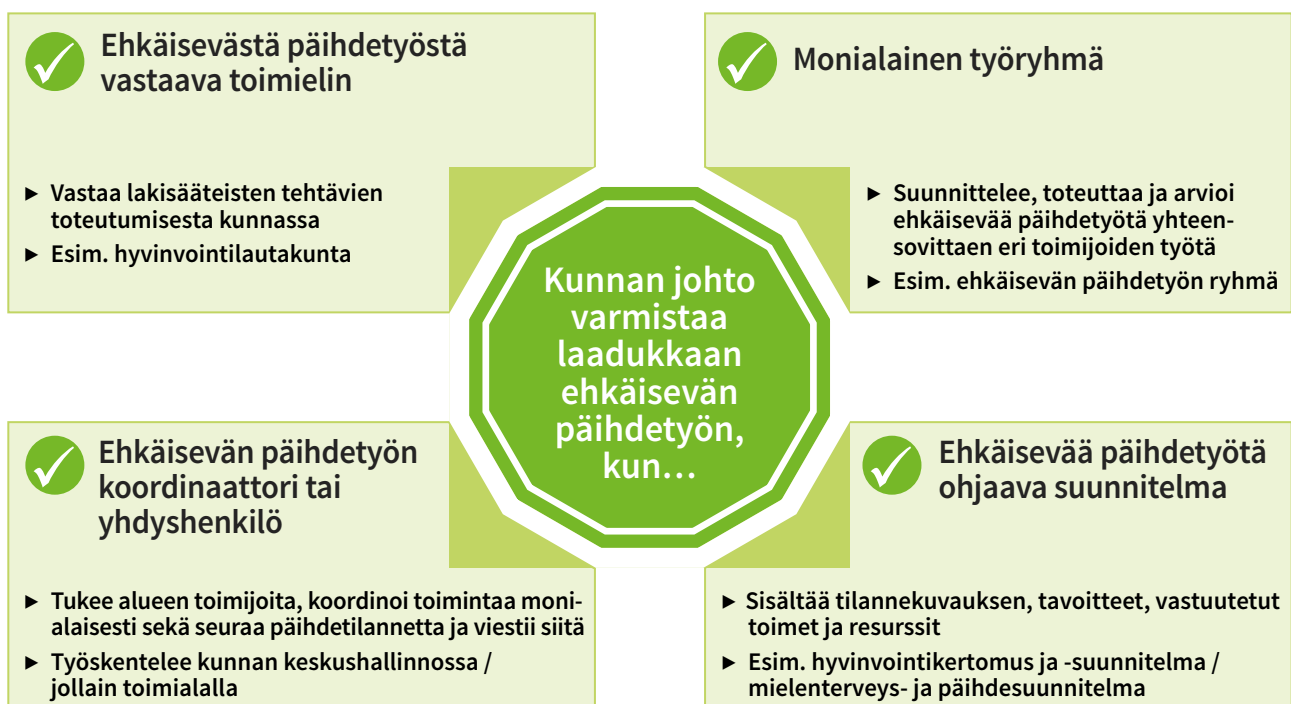

MITÄ EHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ ON?

Ehkäisevä päihdetyö ehkäisee ja vähentää alkoholin, tupakka- ja nikotiinituotteiden ja huumeiden käyttöä sekä ongelmallista rahapelaamista. Lisäksi se ehkäisee ja vähentää niistä aiheutuvia terveydellisiä, sosiaalisia ja yhteiskunnallisia haittoja. Ehkäisevä päihdetyö tarjoaa toimivaksi todettuja ja vaikuttavia keinoja, joilla voidaan vaikuttaa päihdeiden kysyntään ja saatavuuteen.

Ehkäisevän päihdetyön rakenteet ja resurssit

Kunta luo riittävät edellytykset, eli toiminnalle rakenteet ja resurssit, jotka tukevat ehkäisevää päihdetyötä ja mahdollistavat sen laadukkaan toteuttamisen. Näin kunta huolehtii myös kuntalaisten oikeudesta hyvään ehkäisevään päihdetyöhön.

MITKÄ OVAT KUNNAN LAKISÄÄTEISET TEHTÄVÄT?

- Kunnan päihdeolojen seuranta ja niitä koskeva tiedotus
- Päihdehaittoja ja niiden vähentämistä koskeva viestintä yksilöille ja koko väestölle
- Päihdehaittoja ehkäisevien toimien osaamisen lisääminen ja tukeminen kaikissa kunnan tehtävissä
- Ehkäisevän päihdetyön toimien esittäminen ja edistäminen kunnan hallinnossa
- Kunnan toimien sovittaminen yhteen eri toimijoiden (mm. poliisi, alkoholi- ja tupakkalakien noudattamisen valvonta, elinkeinoelämän ja ehkäisevään päihdetyöhön osallistuvat yleis-työlliset yhteisöt) kanssa.
- Ehkäisevän päihdetyön liittäminen osaksi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä sekä sitä koskevaa suunnittelua ja seurantaa.

Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (523/2015), Terveydenhuoltolaki (1326/2010).

MIKSI EHKÄISEVÄÄ PÄIHDETYÖTÄ TARVITAAN?

Pitkäjantainen ehkäisevä päihdetyö vähentää väestöryhmien välisiä terveys- ja hyvinvointieroja, inhimillistä kärsimystä ja palvelujen tarvetta. Se lisää työn tuottavuutta ja varmistaa väestön työ- ja toimintakyvyn tulevaisuudessa. Myös kuntatalous hyötyy laadukkaasta ehkäisevästä päihdetyöstä. Vuosittain alkoholi, tupakka ja huumeet aiheuttavat vähintään 4 miljardin kustannukset yhteiskunnalle.

Sitoutunut johto varmistaa työn laadun

Kunnan johto ja luottamushenkilöstö vastaavat ehkäisevän päihdetyön resursseista ja rakenteista. Johtaminen nojautuu tietoon kunnan päihdetilanteesta muistaen sen, että ehkäisy on taloudellisesti kannattavampaa kuin päihdeongelmien hoito tai hoitamatta jättäminen. Työtä johtamaan ja ohjaamaan tulee nimittää lain mukaan ehkäisevästä päihdetyöstä vastaava toimielin. Sen työtä tukee toimeenpanoa käytännössä tekevä monialainen työryhmä. Näin keskeisten toimijoiden työ saadaan sovitettua yhteen tavoitteellisesti niin, että tehtyä työtä myös arvioidaan.

Ehkäisevä päihdetyö vaatii koordinaatiota

Valtaosassa kuntia toimii joko kunnassa ja/tai seutu- ja aluetasolla ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilö tai koordinaattori, joka kehittää ja mahdollistaa toimintaa. Yhdyshenkilö edistää asetettuja ehkäisevän päihdetyön tavoitteita sekä suunnittelee työtä ja vaikuttaa osaltaan päätöksentekoon esimerkiksi tuomalla esiin kehittämistarpeita, tekemällä aloitteita ja lausuntoja. Kunnan päihdetilanteen ja toiminnan kuvaus kuuluu yhdyshenkilölle, samoin siitä viestiminen ja toimivaksi todettujen ehkäisevän päihdetyön menetelmien edistäminen. Yhdyshenkilö auttaa eri toimijoita yhdessä kehittämään ja toteuttamaan ehkäisevää päihdetyötä. Ilman riittävästi resursoitua yhdyshenkilöä kunnan on haastavaa suoriutua lakisääteisistä tehtävistään.

Osa tavoitteellista toiminnan ja talouden suunnittelua

Lain mukaan ehkäisevä päihdetyö kuuluu osaksi kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä sekä sitä koskevaa suunnittelua ja raportointia. Kuntalaisten terveyttä ja hyvinvointia sekä toteutettuja toimenpiteitä tulee seurata ja raportoida vuosittain valtuustolle (1326/2010). Lisäksi valtuustolle tulee laatia kerran valtuustokaudessa laajempi hyvinvointikertomus. Erillisellä pidemmän aikavälin yhdistetyllä mielenterveys- ja päihdesuunnitelmalla tai vastaavalla voidaan täydentää valtuustokausittaista hyvinvointisuunnitelmaa. Suunnitelmat liitetään osaksi talouden suunnittelua ja seurantaa.

Lisätietoa

Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (523/2015).

Markkula J ym. (2017). Kunta päihdehaittojen ehkäisijänä – hyvinvointia kuntalaisille, elinvoimaa kunnalle. THL, Päätösten tueksi 2/2017.

STM (2015). Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma. Alkoholi-, huume- ja rahapelihaittojen sekä tupakoinnin vähentäminen. STM, Julkaisuja 19/2015.

Terveydenhuoltolaki (1326/2010).

THL, Alkoholi, tupakka ja riippuvuudet -aihesivut > Ehkäisevä päihdetyö: www.thl.fi/ehkaisevapaihdeyto

Warpenius K & Markkula J. Ehkäisevän päihdetyön rakenteet kunnissa ovat vahvistuneet – tuloksia vuosien 2020 ja 2016 kuntakyselyistä.

THL, Tutkimuksesta tiiviisti 26/2020.

Ota yhteyttä tekijöihin

THL, kehittämisspällikkö **Jaana Markkula** (etunimi.sukunimi@thl.fi)

Aluehallintovirastot (etunimi.sukunimi@avi.fi):

Etelä-Suomi: ylitarkastaja **Heli Heimala**

Itä-Suomi: terveydenhuollon ylitarkastajat **Katja Maksimainen & Anne Kejonen**

Lappi: ylitarkastaja **Sanna Ylitalo**

Lounais-Suomi: ylitarkastaja **Anne Taulu**

Länsi- ja Sisä-Suomi: tarkastaja **Miia Saarimäki**

Pohjois-Suomi: ylitarkastaja **Raija Fors**

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Aluehallintovirasto